

Hayto, Ligia

Posiedzenia naukowe Zespołu Historii Nauk Rolniczych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/3, 618-620

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII ZOOLOGII

Dnia 22 lutego 1974 r. odbyło się pod przewodnictwem prof. T. Jaczewskiego zebranie Zespołu Historii Zoologii.

Zadaniem spotkania było reaktywowanie prac Zespołu oraz omówienie udziału historyków zoologii w sesji naukowej poświęconej Janowi Jonstonowi, organizowanej w 1975 r. przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN.

W pierwszej części zebrania poruszono najważniejsze sprawy organizacyjne. Za pierwszoplanowe zadanie uznano konieczność rozszerzenia składu osobowego Zespołu, podano nowe kandydatury zobowiązując członków Zespołu do nawiązania z nimi kontaktu i zaproponowania współpracy. Drugim zagadnieniem było skrytalizowanie planów badawczych Zespołu. Po ożywionej dyskusji przyjęto wniosek mgr K. Kowalskiej, proponującej skupienie wysiłku członków Zespołu na badaniu historii zoologii w ośrodku warszawskim, którego dzieje są stosunkowo mało znane. Zespół zobowiązał mgr Kowalską do opracowania programu takich badań, który to projekt byłby podstawą do dyskusji nad planem pracy Zespołu oraz do rozmów z kandydatami na nowych współpracowników.

W drugim punkcie porządku dziennego doc. J. Babicz poinformował zebranych o stanie przygotowań do Sesji Jonstonowskiej i przedstawił projekt programu referatów, między którymi brak oceny dorobku Jana Jonstona przez historyka zoologii, toteż ZHNT zwraca się do członków Zespołu o uzupełnienie tego braku.

Profesorowie Jaczewski i Feliksiak poinformowali zebranych, że w archiwum redakcji „Memorabilia Zoologica” znajduje się opracowanie zoologicznych pism Jonstona, dokonane i złożone w redakcji przez zmarłego profesora Z. Fedorowicza. Materiały te nie są jeszcze do końca opracowane, nie nadają się więc w tej formie do druku, mogą jednak stać się po uzupełnieniu podstawą do przygotowania referatu na Sesję. Jednocześnie dyskusja wykazała, że w gronie pracowników Instytutu Zoologicznego PAN (historyków zoologii) są prowadzone obszerne badania porównawcze na temat faunistycznych i systematycznych prac Jonstona. Badania te jednak są zbyt obszerne i zbyt specjalistyczne, aby mogły stać się podstawą do referatu tego typu, jaki jest potrzebny na sesję naukową. Po długiej dyskusji Zespół przyjął koncepcję przygotowania odrębnego, syntetycznego referatu, opartego między innymi na materiałach zgromadzonych przez prof. Z. Fedorowicza. Opracowania tego podjął się prof. Feliksiak.

Wanda Grębecka

POSIEDZENIA NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUK ROLNICZYCH

W dniu 3 grudnia 1973 r. odbyło się w Krakowie posiedzenie Zespołu Historii Nauk Rolniczych ZHNT PAN, w którym wzięło udział 20 osób z Krakowa, Warszawy, Poznania i Wrocławia. Zebraniu przewodniczył doc. S. Brzozowski.

Magister Anna Pankowicz wygłosiła referat *Pierwsza książka ogólnorolnicza w Polsce*. Omówiła ona swoje badania nad polskimi wydaniem Piotra de Crescentiis *Księgi o gospodarstwie i o opatrzeniu rozmnożenia rozlicznych pożytków, każdemu stanowi potrzebne*, Kraków 1549 (u Heleny Unglerowej) i Kraków 1571 (u Stanisława Scharffenberga). Obie edycje pozostają w ścisłym związku, redaktorem drugiej był Marcin Siennik, o czym świadczy wiele zbieżności z jego *Herbarzem*, wydany w 1568 r. Natomiast kontrowersyjna pozostaje osoba tłumacza tego

działa; korzystał on prawdopodobnie nie z oryginału, ale z tłumaczenia niemieckiego lub innego. Referentka odrzuciła sugerowaną dotąd możliwość przekładu przez Bartłomieja Kłodzińskiego lub Andrzeja Trzecieckiego ze względu na rozbieżności między datami ich urodzenia a rokiem wydania w Polsce, bądź też ze względu na brak u nich zainteresowań przyrodniczych czy kontaktów z oficyną Unglera. Wysunęła natomiast własną koncepcję, że był nim długoletni współpracownik Unglera i jego żony oraz tłumacz wydawanych przez nich dzieł przyrodniczych, Andrzej Glaber z Kobylina.

W ożywionej dyskusji nad tym referatem zabierali głos: prof. A. Podraza, doc. S. Brzozowski i dr Z. Kosiek. Uznano tezę referentki za wysoce prawdopodobną, gdyż A. Glaber nie tylko formalnie odpowiadałby warunkom tłumacza dzieła Krescentyna, ale także przewyższał wiedzą i wykształceniem współczesnych sobie naszych autorów dzieł przyrodniczych.

Kolejny referat *Pierwsze w Polsce czasopismo rolnicze* wygłosił dr inż. Zdzisław Kosiek. Przeanalizował on wychodzące w Warszawie w latach 1768—1769 „Uwagi Tygodniowe Warszawskie ku powszechnemu pożytkowi przełożone o pomnożeniu ekonomii w Królestwie Polskim”. Poprzedziły je pojedyncze artykuły o tematyce rolniczej w różnych periodykach, ale „Uwagi” poświęcone były w całości tej problematyce. Artykuły dotyczyły głównie ogólnej i szczegółowej uprawy roli i roślin, botaniki rolniczej, mechanizacji rolnictwa, ekonomiki rolnej, czasem pszczelarstwa i weterynarii, natomiast brakowało prac z zakresu hodowli zwierząt. Analogicznie do współczesnych sobie kalendarzy czasopismo podawało szczegółowy rozkład zajęć gospodarskich na cały rok. Czasopismo było interesujące i na poziomie ówczesnej wiedzy rolniczej. Wydawca i zarazem autor artykułów używał pseudonimu Sincerus i wydawał się cudzoziemcem, znającym doskonale kraj i stan jego rolnictwa. Zdaniem referenta najbardziej prawdopodobnym jest, że był to Francuz Stefan Chardon de Rieule, którego praca *O gospodarstwie ziemiańskim* najbardziej zbliża się w formie i treści do niektórych artykułów w „Uwagach Tygodniowych”.

Nad referatem rozwinęła się ożywiona dyskusja, w której prof. A. Podraza, doc. S. Brzozowski oraz dr A. Laszczka poruszali problemy wydawcy, autora, tematyki artykułów oraz stanu ówczesnego czasopiśmiennictwa rolniczego u obcych.

*

Kolejne zebranie Zespołu odbyło się w Krakowie w dniu 25 lutego 1974 r. Zebraniu przewodniczył doc. S. Brzozowski, a wzięło w nim udział 28 osób z Krakowa, Warszawy, Wrocławia i Poznania.

Pierwszy referat *Z dziejów katedry gospodarstwa rolnego w Wilnie (1803—1831)* wygłosiła dr Danuta Nespiakowa z Wrocławia. Omówiła ona projekty organizacyjne pierwszej w Polsce katedry rolniczej w Wilnie, studia pierwszych kandydatów na wykładowców w Gołowińskiej Fermie pod Petersburgiem, wykłady Kajetana Krassowskiego, wreszcie objęcie katedry przez Michała Oczapowskiego. Z kolei przeszła do analizy programów wykładowych Oczapowskiego, jego starań o gospodarstwo doświadczalne i o rozwinięcie przy katedrze wielokierunkowego ośrodka oświaty rolniczej. Po zwinięciu katedry w 1831 r. jej profesor przeniósł się do Warszawy na kierownika instytutu rolniczego w Marymoncie i krótkim omówieniem tego okresu jego życia referentka zamknęła swe rozważania.

Drugi referat *Początki badań nad bydłem czerwonym polskim* wygłosiła mgr inż. Magdalena Krasicka. Po omówieniu współczesnych poglądów na stanowisko systematyczne i na rejonizację tego typu bydła przeanalizowała ona prace i poglądy M. Wilckensa, F. Holdefleissa i L. Adametza na jego pochodzenie, stan

aktualny w końcu XIX wieku i na szanse uszlachetnienia tej prymitywnej, ale rozpowszechnionej rasy w Polsce. Z kolei przeszła do zobrazowania dalszych zabiegów o podniesienie tej rasy przez prace teoretyczne krakowskiej szkoły L. Adametza oraz zabiegi hodowlane praktyków, jak Romer, Bujwid, Czecz, szkoła w Czernichowie i inni. Wywody swe zamknęła stwierdzeniem, że obecnie uważa się tę rasę za trudną do uszlachetnienia i wyznacza się jej inną rolę w gospodarce narodowej.

Wobec obszerności obu prelekcji zrezygnowano z wygłaszania trzeciego referatu o projektach Tadeusza Czackiego zorganizowania w Liceum Krzemienieckim nauki rolnictwa, który przygotowali dr Z. Kosiek i mgr E. Turczyńska i przystąpiono do dyskusji. Nad tematem pierwszym zabierali głos: prof. Z. Staliński, dr A. Sokołowski, dr Z. Kosiek i doc. S. Brzozowski, poruszając szereg zagadnień, jak trudności z bazą źródłową do tego tematu, problem gospodarstw wzorowych w ówczesnej oświacie rolniczej, doświadczalnictwa, koncepcji organizacyjnych katedry M. Oczapowskiego, jego roli a mimo to pewnej izolacji, którą powodował niełatwy charakter, a zarazem też jego koniunkturalizm. Podkreślono, że nie może być mowy o ustaleniu naszego poglądu na tę najwybitniejszą w pierwszej połowie XIX wieku postać teoretycznego rolnictwa w Polsce bez szczegółowego przebadania jego związków z literaturą i nauką obcą, szczególnie stopnia zależności od A. Thæra. Wreszcie też jego oddziaływanie na uczniów oraz na produkcję rolną Królestwa. Jeszcze żywszą dyskusję wywołał temat drugi. Wypowiadali się: Z. Staliński, W. Czartoryski, O. Bujwid, K. Pawłowski, J. Szarek, Z. Żabicka, L. Kukawski, W. Grębecka, K. Żukowski, Z. Kosiek, D. Nespiakowa i S. Brzozowski. Poruszano stosunek nauki niemieckiej do problemu polskiego bydła czerwonego, jego praojczyzny, wzajemnego stosunku podgatunków lokalnych, oceny stosowanych dotąd metod hodowlanych, perspektyw utrzymania tego typu bydła, charakteryzowano poszczególne okresy zainteresowania tym tematem, oceniano dorobek teoretyczny z tej dziedziny ośrodka krakowskiego, wrocławskiego i wiedeńskiego. Poruszano kwestie terminologiczne i mówiono o narodowości L. Adametza (Morawianina).

Ligia Hayto

SYMPOZJON CHRONOZOFICZNY

Dnia 27 kwietnia 1974 r. w Warszawie, w siedzibie Cechu Złotników, Zegarmistrzów, Optyków, Grawerów i Brązowników M. St. Warszawy, a zarazem w Muzeum Przemysłu Artystycznego i Precyzyjnego przy ul. Piekarskiej 20 odbyło się zorganizowane przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN spotkanie poświęcone nauce o czasie. Inicjatorem i przewodniczącym tego spotkania był prof. Waldemar Voisé, jeden z pierwszych w światowym piśmiennictwie inicjatorów i propagatorów chronozofii, czyli kompleksowej nauki o czasie¹. W spotkaniu wzięło udział około dwudziestu osób, reprezentujących różne specjalności nauko-

¹ Zob. W. Voisé: *Le Temps, l'Histoire des Sciences et la Philosophie*. „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” nr 63, Paris 1963. W. Voisé w artykule tym proponował wprowadzić inną nazwę dla tej dyscypliny, a mianowicie „tempologia”. Nazwę „Chronosofia” zaproponował J. T. Fraser: *The Interdisciplinary Study of Time*. „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” nr 76, Paris 1966. Proponowano także jeszcze inne nazwy. Szersze informacje w sprawie genealogii tej dyscypliny zob. W. Rolbiecki: *Międzydyscyplinowe studia nad czasem*. „Zagadnienia Naukoznawstwa” 1968 nr 4 (16).